

**MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN VAPAA-AJAN
KALATALOUDEN KEHITTÄMISSTRATEGIAN
TILANNEKATSAUS JA PÄIVITYS**

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Vuoden 2006 loppuun mennessä toteutuneet kehittämishankkeet ja -toimenpiteet.....	3
3. Muutokset toimintaympäristössä.....	5
4. Keskeiset strategiset tavoitteet.....	5
4.1 Kalakantojen säilyttäminen ja vahvistaminen.....	5
4.2. Kalojen elinympäristön tilasta huolehtiminen.....	6
4.3. Monipuolisten kalastusmahdollisuuksien turvaaminen ja harrastajapohjan.....	7
säilyttäminen	
4.4. Kalastusmatkailun edistäminen.....	7
4.5. Sektorin resursseista huolehtiminen.....	8
4.6. Tietohallinnon kehittäminen.....	10
4.7. Kalastuksen valvonnan kehittäminen.....	10
48. Kalastuslain kokonaisuudistus.....	11
5. Toteuttaminen.....	12
5.1. Seuranta.....	13

1. Johdanto

Vuoden 2001 lopussa valmistunut maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia on vapaa-ajan kalatalouden hallintoa, alan tutkimustoimintaa sekä järjestötoimintaa ohjaava asiakirja, joka osaltaan täydentää maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategiaa. Strategiassa on asetettu toiminnan suuntaviivat vuoteen 2010.

Maa- ja metsätalousministeriö on vastuussa strategian seurannasta ja päivittämisestä. Tähän kehittämisstrategian päivitysversion on koottu lista toteutuneista kehittämishankkeista ja -toimenpiteistä sekä listattu keskeiset ajanmukaistetut strategiset kehittämistavoitteet vuoteen 2010.

2. Vuoden 2006 loppuun mennessä toteutuneet kehittämishankkeet ja -toimenpiteet

2.1. Kalavesien tila ja hoito

Hanke 1. Järvien kunnostustoimintaa laajennetaan.

Kalataloudellisten kunnostusten painopiste on edelleen virtavesikunnostuksissa. Eräillä alueilla on kuitenkin siirrytty virtavesikunnostuksista osaksi järvikunnostuksiin.

Hanke 2. Virtavesien kunnostuksia jatketaan nykyisessä laajuudessaan.

Vaelluskalakantojen elvyttämistyöryhmän (1985) esittämistä I ja II kiireellisyysluokan hankkeista (89 kpl) on toteutettu noin 90 %. Kunnostustarve on kuitenkin edelleen suuri, sillä III luokan hankkeista on huomattava osa toteuttamatta. Lisäksi on tullut huomattava joukko uusia hankkeita ja joitakin aiemmin toteutettuja hankkeita joudutaan paikkaamaan. Hankkeita on toteutettu sitä mukaa, kun rahoitusta on myönnetty ja ympäristöluvut ovat kunnossa. Hankkeiden rahoituksessa omarahoitteisuutta on lisätty tuntuvasti.

Hanke 3. Laaditaan maamme kalavesien kunnostusohjelma.

Kalataloudellisten kunnostusten kehittämistyöryhmän muistio valmistui vuonna 2004 (Työryhmämuistio MMM 2004:9).

2.2. Kalakantojen säilyttäminen ja vahvistaminen

Hanke 4. Huolehditaan kalakantojen monimuotoisuuden säilymisestä ja lisääntymisestä.

Kalaistutusten volyymi on pysynyt euromääräisesti jotakuinkin samalla tasolla viime vuosina. Kalataloudellisten istutus- ja maksuvelvoitteiden toimeenpanoa ohjeistavan työryhmän muistio valmistui (Työryhmämuistio MMM 2003:12). Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö antoi ohjeet kalatalousvelvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta sekä kalatalousmaksujen käytöstä (MMM 17.05.2004 Dnro 669/717/2004). Myös Kalaistutusten kehittämistyöryhmän (Työryhmämuistio MMM 2004:6) ja Kalaterveys 2008 - kalatautien torjuntastrategia (Työryhmämuistio MMM 2003:19) muistiot sekä Järvilohistrategia - Saimaan järvilohikannan säilymisen ja kestäväen käytön turvaaminen (Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 66/2003) ja Saimaannieriän toimenpideohjelma (Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 80/2006) valmistuivat.

2.3. Kalastusmahdollisuuksien monipuolistaminen

Hanke 5. Turvataan edellytykset monipuolisten kalastusmahdollisuuksien säilyttämiselle ja kehittämiselle.

Vesillepääsymahdollisuuksia on parannettu monin paikoin. Lisäksi lähinnä paikalliset tahot ovat laatineet karttoja palvelutarjonnasta ym. Taajamien lähikalastusmahdollisuuksien järjestämisessä on vielä parantamisen varaa. Koskikalastusmahdollisuuksien lisäämisessä Etelä-Suomessa on ollut

ongelmana tarjonnan vähäisyys suhteessa asukasmäärään ja siitä johtuvat ristiriidat (esim. meritaimen).

2.4. Harrastajapohjan säilyttäminen

Hanke 6. Nuorisotyötä tehostetaan nykyisestään huomattavasti.

Nuorisotoiminnan edistäminen sisältyy hallitusohjelmaan. Lisäksi nuorisotyön tekeminen on annettu kalastusalan neuvontajärjestöille tulostavoitteeksi. Järjestöt ovatkin toteuttaneet omia ja yhteisiä nuorisohankkeita. Vuonna 2006 järjestettiin ensimmäinen Valtakunnallinen Kalastuspäivä. Sen teemana oli nuorison kalastusharrastuksen edistäminen ja kalastusmahdollisuuksien parantaminen.

2.5. Kalastusmatkailun edistäminen

Hanke 7. Kalastusmatkailun kehittämistä, tuotekehitystä ja markkinointia tehostetaan sekä maakunnallisella että valtakunnallisella tasolla.

Järjestöjen toimintaa on rahoitettu kalastusmatkailun kehittämiseksi. Kalastusoppaiden koulutus on saatu juuri yhdenmukaistettua (Kalastusoppaan ammattitutkinto; Opetushallitus 2005). Alan yrittäjät ovat entistä paremmin verkottuneita. Kalastusmatkailun nykytilasta, kehittämishaasteista ja hanketoiminnasta laadittiin selvitys hanketoiminnan vaikuttavuuden kasvattamiseksi (MMM:n julkaisuja 3/2005).

2.6. Sektorin resursseista huolehtiminen

Hanke 8. Vahvistetaan vapaa-ajankalastussektorin asemaa maa- ja metsätalousministeriössä ja panostetaan sektorin tietojärjestelmien kehittämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriöön on perustettu ohjelman toteuttamisaikana kaksi ylitarkastajan virkaa vapaa-ajankalastuksen sektorille. Tietojärjestelmähankkeista on toteutettu kalastuskieltoalueiden karttapalvelu sekä kalastuslupien verkkokauppa. Lisäksi kalastuksenhoitomaksurekisteri on uudistettu. Istutus- ja velvoiterekisterien (Rysä) uusiminen ja kalakantojen seurantarekisterin (kalatietorekisteri) laatiminen on aloitettu.

Hanke 9. Turvataan kalatalousalan neuvontajärjestöjen toimintamahdollisuudet sekä tarkistetaan järjestöjen väliset määrärahojen jakosuhteet.

Kalastuksenhoitomaksun suuruutta nostettiin vuoden 2004 alusta lukien. Vuosimaksu nostettiin viidestätoista kahteenkymmeneen euroon ja viikkomaksu viidestä kuuteen euroon.

Maksusuoritusten lukumäärä on viime vuosina vähentynyt tuntuvasti. Vuonna 2006 toteutettiin kalatalousalan neuvontajärjestöjen neuvontatyön arviointi ja aloitettiin järjestöjen tulosohjauksen sekä kalastuksenhoitomaksuvarojen jakoprosessin kehittäminen.

2.7. Alan tutkimuksen kehittäminen

Hanke 10. Muodostetaan vapaa-ajankalastustutkimuksen tutkijaverkosto ja turvataan vapaa-ajankalastustutkimukselle riittävät resurssit.

Yhteiskunta- ja tilastotieteilijöiden kytkemistä tutkimustoimintaan on lisätty. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa lisättiin resursseja vapaa-ajankalastustutkimuspuolelle, mutta organisaatiouudistusten ja säästötavoitteiden seurauksena resursseja on sittemmin jossain määrin vähennetty.

2.8. Kalastusalueiden toiminnan kehittäminen

Hanke 11. Kehitetään kalastusalue toimintaa, luodaan kalastusalue toiminnalle selkeät puitteet sekä lisätään kalastusalueiden välistä yhteistoimintaa.

Kalastusalueiden toiminnan kehittäminen on asetettu yhdeksi tulostavoitteeksi kalastusalan neuvontajärjestöille. Myös kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien hyväksikäytön

tehostamiseen on pyritty tulostavoitteiden kautta. Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta on meneillään kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishanke.

3. Muutokset toimintaympäristössä

Megatrendit ovat vaikuttamassa toimintaympäristön tulevaan kehitykseen. Monien megatrendien toteutumisen todennäköisyyttä pidetään yleisesti erittäin suurena, jopa itsestäänselvyytenä. Mahdollisuuksien mukaan tapahtuvan ennakoinnin kannalta on tarpeellista arvioida megatrendien merkitystä vapaa-ajan kalatalouden sektorin osalta. Megatrendiluetteloja on esitetty eri yhteyksissä. Ne ovat jossain määrin keskenään erilaisia ja eri tavoin täsmennettyjä, mutta perussuunnat ovat pysyneet samoina. Tulevaisuuden kehityksen kannalta keskeisiä asioita ovat globalisoituminen, verkostoituminen, informaatioteknologian yhä kasvava soveltaminen ja korkea teknologia, ekologisuus, toimintojen nopeutuminen ja tehostuminen sekä osaamisen hallitseminen ja sen strateginen johtaminen. Lisäksi pyrkimys kokea mahdollisimman paljon uusia asioita ohjaa ihmisten käyttäytymistä. Kansalaisten ikääntyminen erityisesti Suomessa on keskeinen väestörakenteen kehityssuunta. Väestön ikääntyminen vaikuttaa jo nyt vahvasti vapaa-ajan kalatalouden rahoitukseen, sillä kalastusmaksuvelvollisuus on sidottu muun muassa ikään.

Megatrendien lisäksi vapaa-ajan kalatalouden sektorin toimiin vaikuttavat juuri tällä hetkellä muutamit ulkoiset seikat, kuten meneillään oleva kalatalouden edistämismäärärahojen jakomenettelyn muuttaminen sekä kalastusalan neuvontajärjestöjen evaluoinnin tulosten toimeenpano käytännössä. Molemmat luovat paineita kalastusmaksuvarojen tehostetummalle käytölle ja käytön valvonnalle.

4. Keskeiset strategiset tavoitteet

Tässä esitettävät vapaa-ajan kalatalouden keskeiset tavoitteet vuoteen 2010 pohjautuvat alkuperäisiin vapaa-ajan kalatalouden kehittämissuunnitelman tavoitteisiin. Niissä on kuitenkin otettu huomioon vuoden 2006 loppuun mennessä tapahtunut toteutuminen sekä toimintaympäristön muutosten tuomat uudet haasteet.

Tavoitteet:

- Vapaa-ajankalastus hyödyntää monipuolisesti ja kestävästi ensisijaisesti luontaisesti lisääntyviä kalakantoja.
- Kalakantojen hoitotoiminta on suunnitelmallista, perustuu tarpeeseen ja hoitotuloksia seurataan systemaattisesti.
- Vesistöjen tila pysyy ennallaan tai paranee ja vapaa-ajankalastus edesauttaa tätä kehitystä omalta osaltaan.
- Vapaa-ajankalastus säilyy merkittävänä suomalaisena luontoharrastuksena myös kaupungistuneessa yhteiskunnassa.
- Vapaa-ajan kalatalous luo mahdollisuuksia kilpailukykyiselle elinkeinotoiminnalle.
- Vapaa-ajankalastussektorin ja koko kalastussektorin organisaatioiden yhteistyö on toimivaa ja toimintaedellytykset on turvattu.

Seuraavassa on esitetty tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet osa-alueittain.

4.1 Kalakantojen säilyttäminen ja vahvistaminen

Kalakantojen vahvistamiseksi ja niiden monimuotoisuuden säilyttämiseksi tehostetaan kalastuksen säätelyä ja ohjausta sekä viranomaispäätöksin että kalastuslain ja -asetuksen muutoksilla. Lisäksi toimitaan edelleen kalojen elinympäristöjen säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Myös kalojen viljely- ja istutustoimintaa jatketaan. Istutustoiminnassa kiinnitetään yhä suuremmissa määrin huomiota istukkaiden lukumäärän sijaan niiden kuntoon, kantoihin, istutuspaikkoihin, istutusajankohtaan sekä ravintotilanteeseen. Tavoitteena on istutusten mahdollisimman suuri tuotto sekä kalakantojen monimuotoisuudesta huolehtiminen. Velvoiteistutuksissa siirrytään yhä suuremmissa määrin ns.

sopeutuvaan velvoitehoitoon, jossa vuosittaisista hoitotoimenpiteistä päätettäessä otetaan huomioon mm. kalakantojen koostumus ja ravintotilanne. Kalojen siirtoihin vesistöalueelta toiselle tullaan kantojen monimuotoisuuden säilyttämiseksi sekä tautien ja loisten leviämisen estämiseksi suhtautumaan entistä pidättyväisemmin.

Jatketaan kalakantojen säilyttämiseen ja vahvistamiseen liittyvää viljelytoimintaa. Samalla selvitetään mahdollisuuksia geenipankkitoiminnan liittämiseksi kiinteämmin osaksi säilytettävien kantojen viljelytoimintaa.

Hanke 1. Huolehditaan kalakantojen monimuotoisuuden säilymisestä ja heikentyneiden kantojen vahvistamisesta.

Tehostetaan kalastuksen säätelyä ja ohjausta heikentyneiden kantojen suojelemiseksi. Erityisen hoidon tarpeessa oleville kalakannoille laaditaan hoitosuunnitelmat ja varmistetaan viljelyohjelmien ajantasaisuus. Edistetään kalakantojen luontaisen lisääntymisen hyväksikäyttöä kalakantojen hoitotoiminnassa. Kehitetään kalanviljely- ja istutustoimintaa sekä istukkaiden laatua istutusten tuloksellisuudeksi ja kalakantojen monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Kalastuksen järjestelyn avulla myös estetään valikoivan kalastuksen haitalliset vaikutukset kalakantoihin ja niiden monimuotoisuuteen.

4.2. Kalojen elinympäristön tilasta huolehtiminen

Kalavesien kestävä hyödyntäminen on mahdollista vain kaloille riittävän hyvälaatuisissa vesissä, joissa kalakannat voivat myös lisääntyä luontaisesti. Puhtaat vedet takaavat myös sen, että kaloja voi rajoituksetta käyttää ihmisravinnoksi. Kalaston ja kalakantojen muodostaman uusiutuvan luonnonvaran turvaaminen perustuu siten ensisijaisesti vesistöjen säilyttämiseen mahdollisimman puhtaina ja elinympäristöinä kalakantojen luontaiselle lisääntymiselle soveltuvina. Kalatalousviranomaiselta tämä edellyttää aktiivisuutta yleisen kalatalousedun valvonnassa vesiympäristöä muuttavien hankkeiden lupaprosesseissa.

Kalastolle ja kalataloudelle haitallisia muutoksia vesistöissämme korjataan kunnostamalla vesistöjä ja mahdollisuuksien mukaan säännöstelykäytäntöä muuttamalla. Kunnostuksissa kiinnitetään erityisesti huomiota kalojen luontaisen lisääntymisen ja poikastuotannon elvyttämiseen, kalaston rakenteeseen sekä kalastusmahdollisuuksien parantamiseen. Samalla tavoitteena on kalakantojen ja niiden elinympäristöjen monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen. Erityisesti mereen laskevissa joissa sekä Pohjanlahden että Suomenlahden alueella on edelleen runsaasti patorakenteita ja muita nousuesteitä, jotka estävät kalojen kulkua lisääntymisalueille. Virtavesien kunnostustoimissa jatketaan myös kalojen kulun mahdollistavia toimia ja esteettömyyden parantamista varsinkin pienvesistöissä. Tarvittavat toimenpiteet selvitetään tapauskohtaisesti. Kunnostuksiin kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan resursseja ja yhteistyötä kunnostusasioiden hallinnossa tiivistetään mm. uudistamalla kalataloudellisten kunnostusten menettelytapaohjeet.

Kunnostustoimenpiteiden suunnittelun lähtökohtana tulee pitää koko vesistöalueen kalatalouden kehittämistä ja kaavaillun kunnostuksen niveltämistä siihen. Yksittäisiä kunnostuksia tulee tarkastella osana laajempaa kokonaisuutta. Kalataloudellisten kunnostusten painopiste siirtyy merkittävien virtavesikohteiden kunnostuksista pienten jokien, purojen ja järvien kunnostuksiin sitä mukaa, kun keskeisimmät virtavesikunnostukset on toteutettu. Pieniä puroluokan vesistöjä on yleisesti perattu erilaisten ojitushankkeiden yhteydessä. Vuonna 1997 voimaan tulleet luonnonsuojelulaki, metsälaki ja vesilain muutos ovat parantaneet huomattavasti pienvesien suojelua.

Vesipolitiikan puitedirektiivin toimenpanotyö vesienhoitoalueilla lisää kalatalous- ja ympäristösektoreiden yhteistyötä. Vesienhoitoalueilla tehtävä suunnittelu- ja seuranta työ tuottaa tietoa ja edistää toimenpiteitä, joilla on edullinen vaikutus myös kalojen elinympäristön tilaan.

Hanke 2. Jatketaan virtavesien ja järvien kunnostustoimintaa.

Virtavesien kalataloudellisia kunnostuksia jatketaan. Kunnostukset toteutetaan osana vesistö-/valuma-aluekohtaisia käyttö- ja hoitosuunnitelmia. Rehevöityneiden järvien ravinnekuormitusta vähennetään mm. valuma-aluekunnostuksin. Kalaston koostumusta parannetaan hoitokalastuksin niissä järvikohteissa, joihin menetelmä parhaiten soveltuu. Kalataloushallinnon kunnostustoiminnan ohjeet uusitaan.

4.3. Monipuolisten kalastusmahdollisuuksien turvaaminen ja harrastajapohjan säilyttäminen

Vaikka vesistömmme tarjoavat monipuolisia kalastusmahdollisuuksia, niin vesirakentamisen, vesien rehevöitymisen, rantojen sulkeutumisen, yleisessä käytössä olevien veneramppien ja pysäköintialueiden vähäisyyden ym. seikkojen vuoksi vapaa-ajankalastusmahdollisuudet ovat kaventumassa. Tästä syystä jatketaan määrätietoista työtä kalastusmahdollisuuksien säilyttämiseksi, lisäämiseksi ja monipuolistamiseksi. Kalastusmahdollisuudet säilytetään monipuolisina säätelyn ja ohjauksen avulla sekä kohdentamalla ns. kunnostus- ja kalatalouden edistämisvaroja sopiviin käyttötarkoituksiin.

Yleinen huoli on, että vapaa-ajankalastus on nykyään muuttumassa etupäässä varttuneempien ikäryhmien harrastukseksi. Kaupungistuminen vähentää lasten ja nuorten kalastusharrastusta, koska taajamien lähellä kalastusmahdollisuudet ovat usein rajoitetut. Yleinen luonnosta vieraantuminen kaupungistumisen myötä sekä heikot kalastusmahdollisuudet aiheuttavat hyvin todennäköisesti harrastajamäärien vähenemistä. Tämän kehityksen estämiseksi Etelä-Suomessa ja kasvukeskuksissa yleensä tulee lisätä lähikalastusmahdollisuuksien tarjontaa sekä helpottaa kalavesille pääsyä veneenlaskupaikkoja ja pysäköintialueita lisäämällä. Toinen tärkeä asia on suomalaisen kesämökkikalastuksen edistäminen. Kesämökeillä tapahtuvalla kalastuksella on nuorten kalastusharrastuksen viriämisen kannalta tärkeä merkitys. Nyky-yhteiskunnassa vanhemmat ehtivät viettää yhä vähemmän aikaa lastensa kanssa. Tämän vuoksi kaikissa harrastuksissa ohjatun toiminnan merkitys tulee kasvamaan. Esimerkiksi koulujen iltapäiväkerhojen toimintaan tulee saada kalastus mukaan.

Hanke 3. Turvataan kalastusmahdollisuuksien säilyminen ja jatketaan nuorisotyötä

Kalastusmahdollisuuksien säilyttämiseksi edistetään monipuolisten kalastuspaikkojen kehittämistä ja parannetaan vesillepääsymahdollisuuksia. Toimitaan edellytysten luomiseksi koskikalastusmahdollisuuksien lisäämiseksi erityisesti Etelä-Suomessa sekä kehitetään taajamien lähikalastusmahdollisuuksia. Vapaa-ajankalastuksen kehittämisestä huolehtivat järjestöt laajentavat yhteistyötä koulujen kanssa, erityisesti koulujen iltapäiväkerhojen kanssa. Tiivistetään verkostoitumista muiden nuorison luontoharrastusliikkeiden kanssa yhteisten projektien muodossa. Vapaa-ajankalastusjärjestöt suunnittelevat yhdessä kalastukseen liittyvää eri luontoharrastusliikkeiden vetäjille suunnattua koulutusta kalastusasioissa ja valmistelevat uutta koulutusmateriaalia.

4.4. Kalastusmatkailun edistäminen

Kalastusmatkailuyrittäminen on kehittynyt viime vuosina nopeasti. Tällä hetkellä Suomessa on noin 120 yritystä, jotka saavat yli puolet liikevaihdostaan kalastusmatkailusta. Alan kehitysnäkymiä voidaan pitää varsin valoisina, sillä noin 70 prosenttia alan yrittäjistä uskoo liikevaihtonsa kasvuun muutaman seuraavan vuoden aikana. Kansainvälisten matkailijoiden osuus (lähinnä venäläiset ja saksalaiset) asiakaskunnasta on kohtuullisen suuri verrattuna muuhun maaseutumatkailuun.

Toisaalta kalastusmatkailun yleisen uskottavuuden vahvistamiseen ja palvelutarjonnan tunnetuksi tekemiseen on edelleen suuri tarve.

Valtakunnallisessa matkailun kehittämisessä on kesätarjontaa yhtenäistäväksi avaintemaksi nostettu vesielementti. Kalastusmatkailun kehittämistä tulee jatkaa laajalla yhteistyöllä tässä vesiaktiviteettien viitekehyksessä itsenäisenä tuoteryhmänä. Tavoitteena on aikaansaada Suomeen kannattava kalastusmatkailuelinkeino, jonka tuottamalla kilpailukykyisillä ja laadukkailla kalastusmatkailupalveluilla on kysyntää niin kotimaassa kuin myös ulkomailla. Kalastusmatkailusta kehitetään Suomessa yksi luontoon suuntautuvan matkailun tärkeimmistä osa-alueista ja maan asema eurooppalaisilla kalastusmatkailumarkkinoilla vakiinnutetaan.

Tavoitteisiin tähdätään seuraavilla toimenpiteillä:

- kalastusmatkailun perusedellytysten (kalavesien hoito, kalastuksen järjestely, kalastuslupapolitiikka) kehittäminen ja integroiminen entistä vahvemmin tuotekehitystyöhön
- asiakaslähtöinen tuotekehitys eri kalastajaryhmät huomioiden
- markkinointi ja myynti
- alan toimijoiden koulutus (erityisesti liiketoimintaosaamisessa ja markkinoinnissa)
- tutkimus sekä toimialan kehittämiseksi (esim. kohdemarkkina-analyysit) että toimialan kehittymisestä
- rahoituksen kohdistaminen ensisijaisesti alueille, joilla kalastusmatkailun harjoittamisen luontaiset edellytykset ovat suotuisat, ja joissa yrittäjät ovat sitoutuneita kehittämistoimintaan.

Kalastusmatkailuun liittyvän tutkimustiedon puute jarruttaa tällä hetkellä alan kehittämistä ja lisää uskottavuuden puutetta. Alan kehittämiseksi tarvitaan tutkimustietoa kuten kohdemarkkinaselvityksiä, seurantatietoa alan kehittymisestä sekä ennusteita tulevaisuuden näkymistä.

Hanke 4. Vakiinnutetaan kalastusmatkailun asema liiketaloudellisesti kannattavana elinkeinona.

Suomen kalastusmatkailupalveluiden yleistä uskottavuutta lisätään laajapohjaisella yhteistyöllä, hanketyöllä sekä tutkimustiedolla. Kalastusmatkailua kehitetään valtakunnallisen matkailustrategian mukaisesti vesielementteihin liittyvänä itsenäisenä kärkituoteryhmänä. Kalastusmatkailun perusedellytykset otetaan huomioon tuotekehitystyössä aikaisempaa vahvemmin. Hanketyö kohdistetaan alueille, joilla kalastusmatkailun harjoittamisen luontaiset edellytykset ovat otolliset. Määrärahoja suunnataan laaja-alaisiin kalastusmatkailun yhteismarkkinointihakkeisiin ja myös suoriin yritystukiin. Kalastusoppaiden toiminnan harjoittamiseen olennaisesti liittyvä läänikohtaisen viehekalastusluvan käyttö pyritään mahdollistamaan valmistelemalla kalastuslain muutos. Kalastusmatkailuelinkeinon tilasta laaditaan perusselvitys ja kehittämiseen toimenpideohjelma.

4.5. Sektorin resursseista huolehtiminen

Kalatalouden edistämisvarat muodostavat kalatalousalan perusrahoituksen. Niistä rahoitetaan mm. kalatalousalan neuvontajärjestöjen ja kalastusalueiden toimintaa, kalavesien hoitotoimintaa sekä maksujärjestelmiä koskevaa kalatalousviranomaisen tiedotus- ja kehittämistoimintaa. Niistä maksetaan myös kalaveden omistajille korvauksia onginta- ja pilkintäoikeuden käytöstä. Näiden määrärahojen suuruus määräytyy kalastuslain mukaan kalastuksenhoitomaksusuoritusten perusteella.

Kun onkijat ja pilkkijat sekä 65 vuotta täyttäneet vapautettiin vuoden 1997 alusta lähtien kalastuksenhoitomaksun suorittamisesta, eduskunta edellytti hyväksymässään lausumassa

(8.11.1996), että "kalastuslakia tarkistetaan siten, etteivät kalastuksenhoitomaksuista kalatalouden edistämiseen valtion talousarviossa osoitetut varat vähene". Tilanne on kuitenkin tämän jälkeen muuttunut oleellisesti maksusuoritusten ja -kertymän suhteen. Vuonna 2006 maksettujen kalastuksenhoitomaksujen kappalemäärä oli enää vajaa 60 % vuoden 1996 tasosta eli tasosta, joka vallitsi juuri ennen po. kalastuslain muutosta.

Maksusuoritusten lukumäärän lasku on johtunut paitsi useista toteutetuista kalastuslainmuutoksista myös kalastusharrastuksen jonkinasteisesta vähenemisestä. Suurten ikäluokkien saavuttaessa tämän vuosikymmenen lopussa 65 vuoden iän, maksuvelvollisten määrä vähenee entisestään, mikä heijastuu vääjäämättä alentavasti kalastuksenhoitomaksukertymään. Vuosittain aktiivisten maksajien joukosta näyttää poistuvan tällä hetkellä ministeriön kalastuksenhoitomaksurekisteritietojen perusteella arvioituna 15 000 – 20 000 henkilöä vuodessa.

Kalastuksenhoitomaksukertymän aleneman paikkaamiseksi kalastuksenhoitomaksun suuruutta on nostettu pariin otteeseen. Hinnankorotukset näyttävät kuitenkin vähentäneen maksusuorituksia entisestään.

Kalastuslain mukaan vesialueen omistajille maksetaan korvauksia heidän kalastusoikeutensa käytöstä onkimiseen ja pilkkimiseen. Kun onkimisesta ja pilkkimisestä tehtiin maksuttomia yleiskalastusoikeuksia vuoden 1997 alusta lukien, onkimisesta ja pilkkimisestä ei ole suoritettu enää sen jälkeen maksuja. Näin ollen onkimis- ja pilkkimisoikeuden käytöstä vesialueen omistajille maksettavat kalastuslain mukaiset korvaukset suoritetaan muusta kalastuksesta kertyvistä maksuista. Tällä vuosituhannella kalastuksenhoitomaksuvaroista on vuosittain myönnetty vesialueenomistajille korvauksia onginta- ja pilkintäoikeuden käytöstä 880 000 - 1 426 000 euroa.

Suurin osa kalastuksen harrastajista - noin 2/3 - on nykyään vapautettu kalastuksenhoitomaksun suorittamisesta, jolloin mm. omistajakorvausten ja yleisen kalatalousneuvonnan rahoittaminen lankeavat suhteellisen pienen maksavan kalastajajoukon kustannettaviksi.

Kalastuksenhoitomaksuvaroilla rahoitettava toiminta koskettaa kuitenkin monipuolisesti käytännössä kaikkia kalastajia. Erillisen määrärahan myöntäminen omistajakorvausten maksamiseen vapauttaisi kalastuksenhoitomaksuvaroista nykyistä suuremman osan käytettäväksi alkuperäiseen tarkoitukseensa - kalavesien hoitoon ja muuhun kalatalouden edistämiseen - sekä kalastuksenhoitomaksujärjestelmän ylläpitoon.

Ministeriössä on meneillään prosessi po. määrärahojen jakomenettelyn muuttamiseksi ja nykyisen jaon tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi. Tässä vaiheessa voidaan jo todeta, että kalatalousviranomaisen valtion maksuja koskevan tiedotustoiminnan asiallinen hoitaminen sekä maksujärjestelmien ylläpito ja kehittäminen pitkällä aikavälillä edellyttävät joka tapauksessa edellä esitetyn suuntaista ratkaisua.

Perusteluna voidaan lisäksi todeta, että kalataloussektorilla ei ole käytettävissä erillisiä suunnittelu- eikä kehittämisvaroja. Tämä korostaa kalatalouden edistämisvarojen merkitystä kalatalouden perusrahoituksena. Kalatalouden kehittäminen on nykyisellään liian voimakkaasti sidoksissa suurten ikäluokkien ikääntymiseen ja sitä kautta kalastuksenhoitomaksukertymän alenemaan.

Järjestötoiminnassa kalataloushallinto tukee toimintoja, jotka tähtäävät alan neuvontajärjestökentässä voimavarojen keskittämiseen ja yhteistyön lisäämiseen.

Hanke 5. Turvataan vapaa-ajan kalataloussektorin perusrahoitus.

Ryhdytään toimenpiteisiin erillisen, vuosittaisen määrärahan saamiseksi valtion talousarvioon kalatalouden edistämismomentille käytettäväksi kalaveden omistajille onginta- ja pilkintäoikeuden käytöstä maksettavien korvausten suorittamiseen. Lisäksi selvitetään väestön ikääntymisen vaikutus kalastusharrastukseen ja kalastuksenhoitomaksukertymiin sekä kartoitetaan mahdolliset kalastuslain 88 §:n ja 91 §:n muutostarpeet kalastuslain kokonaisuudistusta varten.

4.6. Tietohallinnon kehittäminen

Vapaa-ajan kalataloussektorin viranomaistietoja sekä kalakantoihin ja kalastoon liittyviä tietoja keskitetään yhdenmukaisiin tietojärjestelmiin. Samalla pyritään lisäämään myös muiden kalataloutta koskevien viranomaistietojärjestelmien välisiä kytkentöjä. Järjestelmien yhdenmukaistaminen ja kytkennät eri tietokantojen välillä parantavat tiedon hallintaa ja helpottavat asioiden käsittelyä, toimeenpanoa ja valvontaa. Tämä tehostaa mm. asiakaspalvelua.

TE-keskusten kalatalousyksiköissä käytössä olevan kalatalousvelvoitteiden ja istutusten tietojärjestelmän (Rysä) kehittämiseksi on perustettu vuonna 2006 työryhmä. Työryhmä on laatinut selvityksen järjestelmän nykytilasta ja kehittämistarpeista. Järjestelmä muutetaan hajautetusta järjestelmästä yhdeksi keskitetyksi tietojärjestelmäksi ja siihen pyritään lisäämään mm. paikkatietoratkaisu.

Vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpano tuo kalataloushallinnolle uusia tehtäviä mm. vesienhoidon suunnittelussa. Tehtävät lisäävät entisestään kalaseuranta- ja velvoitetarkkailutietojen käyttötarvetta viranomaistyössä. Maa- ja metsätalousministeriö ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ovat neuvotelleet ympäristöhallinnon kanssa yhteistyöhankkeesta, jossa kalastotietojen hallinta keskitettäisiin yhteen järjestelmään nykyisen tietovarantojen hajautetun hallinnan sijaan. Hankkeen tavoitteena on mm. parantaa vesipuitedirektiivin toimeenpanon edellytyksiä tarjoamalla yhteinen kalatietorekisteri tutkimussektorille ja kalataloushallinnolle sekä myös muille alan toimijoille tarpeeseen soveltuvin käyttöoikeuksin.

Kalataloudellisten kunnostusten kehittämistyöryhmän (2004) esittämä kalataloudellisten kunnostusten yhdenmukainen rekisteröinti toteutetaan osana ympäristöhallinnon Vesistötyöt-tietojärjestelmää (Vesty). On katsottu tarkoituksenmukaiseksi liittää kalatalouskunnostukset samaan tietojärjestelmään muiden kunnostustoimenpiteiden kanssa. Vesty-tietojärjestelmän kunnostusosio tarjoaa tallennusmahdollisuuden kalatalouskunnostusten toimenpiteille, rakenteille, materiaaleille ja työvaiheille sekä sijaintitiedoille. Järjestelmää voidaan hyödyntää mm. kunnostustöiden suunnittelussa. Kalatalousviranomaisille suunnattu järjestelmäkoulutus järjestetään ympäristöhallinnon toimesta vuoden 2007 aikana.

Hanke 6. Kehitetään vapaa-ajan kalataloussektorin tietohallintoa

Parannetaan sektorin eri tietojärjestelmien välisiä kytkentöjä. Kehitetään kalatalousvelvoitteiden ja istutusten tietojärjestelmää asioiden käsittelyn, toimeenpanon ja valvonnan osalta sekä parannetaan asiakirjojen arkistointia. Yhdenmukaistetaan kalaston seuranta- ja tarkkailutietojen järjestelmiä ja parannetaan näiden tietojen käyttömahdollisuuksia sektorin eri toimijoiden kesken. Aloitetaan kalataloudellisten kunnostusten yhdenmukainen rekisteröinti.

4.7. Kalastuksen valvonnan kehittäminen

Kalastuksen valvonta on valtaosalla vesialueista varsin vähäistä. Valvonnan tehostaminen ja alueellisen kattavuuden parantaminen ovat keskeisiä tavoitteita valvontatoiminnan kehittämisessä. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Suomi kalastaa 2005 -kyselytutkimuksen (RKTL 2006)

aineistosta kävi ilmi, että ainoastaan 43 prosenttia maksuvelvollisista oli suorittanut kalastuksenhoitomaksun. Tutkimustulos osoittaa kiistatta, että suuri osa maksuvelvollisista suhtautuu kalastuksenhoitomaksuun välinpitämättömästi sekä pitää kiinnijäämisen riskiä pienenä tai rangaistusta vähäpätöisenä.

Keskeisiä ongelmia valvontatoiminnan kannalta ovat vapaa-ajankalastajien löyhä lupamaksukulttuuri ja kalastusrikkomuksesta seuraavan rangaistuksen vähäisyys. Nykyisin käytössä olevaa rangaistusuhkaa, 50 euron rikesakkoa, tulisi korottaa merkittävästi. Kalastuksenvalvonnan kannalta nykyisessä näyttömääräyksen ja rikesakon määräämisessä on heikkoutena myös se, ettei näyttömääräys välttämättä johda rikesakkoon vaikka kalastusrikkomus on todettu (Keski-Suomen tehostetun valvonnan pilottihanke 2006).

Kalastuksen valvonta on varsin vaativa tehtävä ja edellyttää mm. laajaa kalastuslain osaamista. Kalastuksenvalvojien ohjeistuksen ja koulutuksen lisäämiseen sekä pätevyysvaatimusten yhdenmukaistamiseen on selkeä tarve. Kalastuksenvalvojien koulutusjärjestelmän kehittämiseen liittyviä näkökohtia on selvitetty mm. opetushallituksen kanssa. Tavoitteena ovat kalastuksenvalvojan koulutus, näyttökoe ja määräaikainen toimivalta korvaisivat nykyisen valan vannomisen tai vakuutuksen antamisen. Kalastuksenvalvojan toimintatapaa tarkastustilanteessa pyritään selkeyttämään niin, että valvojalla olisi rajatusti mahdollisuus antaa rikkomuksen johdosta huomautus, ja että valvojalla olisi oikeus luopua muista toimenpiteistä.

Kalastuksenvalvojien rekisteröintiin liittyviä kysymyksiä ja säädöstarpeita, mm. henkilötietolain vaikutuksia, selvitetään osana valvontatoiminnan kehittämistä. Valvojien rekisteröinti on edellytys kalastuksenvalvojien pätevyyden ja toimilupien voimassaolon seurannalle. Rekisteröintitietojen avulla kalastuksenvalvoille voidaan myös toimittaa tarvittava tieto mm. kalastuksen valvonnan ohjeistuksessa tapahtuvista mahdollisista muutoksista sekä muuttuvista alueellisista kalastussäädöksistä.

Kalastusalueilla on parhaat mahdollisuudet kalastuksen valvonnan kehittämiseen esim. järjestämällä yhteisvalvontaa läheisten kalastusalueiden kesken. Tällä hetkellä suurin osa valvontatyöstä erityisesti sisävesialueilla on kalastusalueiden ja osakaskuntien valantehneiden kalastuksenvalvojien suorittamaa, eikä viranomaisilla ole juurikaan resursseja valvonnan lisäämiseen.

Hanke 7. Tehostetaan kalastuksen valvontaa ja tarkistetaan valvontatoiminnan oikeudelliset perusteet

Ryhdytään toimenpiteisiin luvattomasta kalastuksesta määrättävän rikesakon nostamiseksi. Lisätään yhteistyötä kalastuksen valvonnassa läheisten kalastusalueiden kesken. Jatketaan kalastuksenvalvojien koulutusjärjestelmän kehittämistä sekä toimenpiteitä valvojarikisterin perustamiseksi ja tunnusmerkistön uudistamiseksi. Ajanmukaistetaan valvontaa koskeva lainsäädäntö valvontatoiminnan oikeudellisen säätelyn osalta ja selkeytetään kalastuksenvalvojien asemaa julkisia hallintotehtäviä hoitavina henkilöinä.

4.8. Kalastuslain kokonaisuudistus

Kalastuslaki kaipaa laajaa remonttia lain selkeyttämiseksi ja ajanmukaistamiseksi. Useat kalastuslain osittaisuudistukset ja muutokset kalastuksessa, organisaatioissa jne. sekä yhteisalue lain ja perustuslain muutokset ovat aiheuttaneet sen, että kalastuslaista on tullut melko sekava eikä se ole enää kaikilta osin nykyiset vaatimukset täyttävä. Kalastusoikeuksiin liittyvissä asioissa ei ole suuria muutostarpeita

Keskeiset kalastuslain uudistamistarpeet liittyvät kalastusalue toimintaan ja kalastuksen valvontaan. Esimerkiksi kalastusalueiden oikeus antaa määräyksiä, joilla voidaan rajoittaa myös ns. yleiskalastusoikeuksia, on joiltain osin ollut epäselvä. Ongelmat ovat keskittyneet lähinnä rannikolle. Myös erityisesti vapaa-ajankalastusjärjestöjen edustajien osallistumisoikeudesta kalastusalueiden toimintaan on ollut epäselvyyttä.

Muina kalastuslakiin liittyvinä kehittämistoimenpiteinä on eri yhteyksissä nostettu esiin muun muassa:

- kalastuksen säätely (alamitta- ja verkkojen silmäkokosäännökset)
- pyydysten merkintä
- merialueen yleisvesialueiden kalastuksen säätely
- kalastusoppaiden ja vetouistelijoiden lupa-asiat
- tiettyjen pyyntitapojen määrittely
- kalastuskieltoalueiden merkintä maastossa
- kalastaminen asuttujen rantojen läheisyydessä
- ulkomaalaisten henkilöiden kalastusoikeus meressä yleisellä vesialueella ja talousvyöhykkeellä

Hanke 8. Käynnistetään kalastuslain kokonaisuudistus

Asetetaan työryhmä valmistelemaan esitystä kalastuslain kokonaisuudistukseksi.

5. Toteuttaminen

Kehittämissuunnitelman hankkeiden vastuutahot:

Hanke 1. Huolehditaan kalakantojen monimuotoisuuden säilymisestä ja heikentyneiden kantojen vahvistamisesta.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, TE-keskusten kalatalousyksiköt, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos sekä kalastusalan neuvontajärjestöt

Hanke 2. Jatketaan virtavesien ja järvien kunnostustoimintaa.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, TE-keskusten kalatalousyksiköt, ympäristöministeriö, alueelliset ympäristökeskukset ja kalastusalueet

Hanke 3. Turvataan kalastusmahdollisuuksien säilyminen ja jatketaan nuorisotyötä.

Vastuutahot: kalastusalan neuvontajärjestöt, maa- ja metsätalousministeriö, TE-keskusten kalatalousyksiköt ja kalastusalueet

Hanke 4. Vakiinnutetaan kalastusmatkailun asema liiketaloudellisesti kannattavana elinkeinona.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, TE-keskusten kalatalousyksiköt, YTR:n matkailun teemaryhmä, kauppa- ja teollisuusministeriö, Matkailun Edistämiskeskus ja kalatalousalan neuvontajärjestöt

Hanke 5. Ryhdytään toimenpiteisiin kalataloussektorin perusrahoituksen turvaamiseksi.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Hanke 6. Kehitetään vapaa-ajan kalataloussektorin tietohallintoa.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, TE-keskusten kalatalousyksiköt, ympäristöhallinto ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Hanke 7. Tehostetaan kalastuksen valvontaa ja tarkistetaan valvontatoiminnan oikeudelliset perusteet.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, TE-keskusten kalatalousyksiköt, kalastusalueet ja kalastusalan neuvontajärjestöt

Hanke 8. Käynnistetään kalastuslain kokonaisuudistus.

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

5.1. Seuranta

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa ohjelman seurannasta.